

Bunkkerin sisäänkäynti.

Bunkkeri betonia ja marmoria?

Teksti ja kuvat: Jorma Hautala

Lentovarikon Kilta ry teki elokuussa matkan Killan puheenjohtajan **Aarno Saramäen** johdolla Moskovaan. Yksi matkan neljästä kohteesta oli Stalinin salainen maanalainen bunkkeri. Matkalla ennakkokäsitys betonisesta ja kosteasta maanalaisesta kolosta romuttui. Matkan järjestäjänä oli Bair Travels ja oppaana ja tulkkina toimi **Bair Irinchev**.

Majapaikkanamme oli hotelli Izmailovo. Se on neljän erillisen 28-kerroksisen hotellirakennuksen muodostama iso kokonaisuus. Ne rakennettiin 1980 olympialisiin USAn urheilijoiden majapaikaksi mutta jäivät tuolloin boikotin vuoksi käyttämättä. Nyt ne on peruskorjattu länsimaiseen tasoon. Bunkkeri on hotellilta parin kadun kulman päässä. Se on naamioitu urheilukentäksi, joka ei kuitenkaan ole koskaan valmistunut. Ilman opasta bunkkeri on suorastaan mahdoton löytää, koska sinne ei ole mitään viitoitusta. Tarvitaan matkatoimisto, jolla on hyvät suhteet, jotta vierailu voidaan järjestää.

Kujalta bunkkeriin

Hiljaselta kadulta käännyimme vartioiden avaaman lankkuportin kautta pienelle kujalle, jota reunustavat kirpputorin näköiset myytinpaikat. Niiden luukut olivat ainakin kulkiessamme suljetut, olihan jo ilta. Ne saattoivat olla varastokoppejakin. Kujan lopussa oli toinen lankkuportti. Sen jälkeen laskeuduttiin ovelle, jossa bunkkerin opas toivotti vieraat tervetulleiksi.

Bunkkerin sisääntulokäytävä.

Jos oli odottanut betonista ja kosteaa maanalaista koloa, erehtyi. Eteemme avautui marmoripylväinen käytävä, jolla oli punainen matto. Käytävän molemmin puolin oli museon tapaan esineitä, sotilaspukuisia mallinukkeja ja muistotauluja. Käytävän päästä avautui iso marmoripylväiden reunustama pyöreä sali, jossa oli rengasmaisen iso neuvottelupöytä. Salissa on kupolikatto ja erikoinen akustiikka. Stalin oli vain 158 cm pitkä ja hänellä oli hiljainen ääni. Kaikki oli ylellisen hienosti sisustettu ja museoitu.

Oppaan kertomaa

Bunkkerin rakentaminen oli aloitettu 1933. Paikaksi valittiin kaupungin itäpuoli, koska hyökkäyksen arveltiin tuleva lännestä. Bunkkeriin johtaa Kremlistä 17 km pitkä maanallinen maantie. Bunkkerin naamioimiseksi tarkoitetun urheilukentän rakennustyöt pysäytettiin 1939, kun sota syttyi. Bunkkerin seinämät ovat 6 – 8 m paksut ja se on 15 m syvällä. Niin salainen bunkkeri on ollut, että esim. vielä vuonna 1990 ei tavallinen moskovalainen tiennyt sen olemassa oloa. Vuonna 1970 todettiin, että se ei kestäisi ydinsotaa. (Siitä voitaneen päätellä, että ydinsodan kestävän bunkkerin rakennustyöt nykyjohdolle kriisijohtopaikaksi on aloitettu viimeistään tuolloin, mutta luultavasti jo paljon aikaisemmin. Kirjoittajan arvelu.)

Bunkkerin koko on 146 000 m² eli noin 20 jalkapallokenttää. Se sisältää ison neuvotteluhuoneen, Stalinin toimiston, makuuhuoneen, ruokalan, saleja kenraaleille, tilat 2000:lle NKDVn upseerille, tilat panssaridivisioonan miehille (150 panssarivaivua). Nykyään ruokala toimii tilausravintolana.

Iso sali, rengasmaisen neuvottelupöytä. Seisomassa bunkkerin opas ja tulkkimme **Bair Irinchev**.

On kahdenlaista tietoa. Toisen mukaan Stalin ei koskaan käynyt bunkkerissaan. Toisen mukaan hän olisi tehnyt tarkastuskäynnin huhtikuussa 1941 ja ollut siellä muutaman viikon marras-joulukuussa 1941 pommitusten aikaan.

Lähimpänä Moskovaa saksalaiset olivat 11 km päässä 5.12.1941. Väitetään heidän jo nähneen Kremlin punaisen tähden, mutta se ei oppaan mukaan ole voinut pitää paikkaansa, mutta Moskovajoen massiivisen satamarakennuksen tähden on heidän asemistaan saattanut nähdä.

Oli varauduttu siihen, että Moskova vallataan. Varapääkaupungiksi oli suunniteltu Volgan rannalta Samara. Stalinille oli varmistettu kolme tapaa siirtyä Samaraan, panssarijuna ja sitä varten kolme raidetta, yksi kuudesta lentokentistä ja yksi 150 panssarivaunusta.

Kysymyksiä ja keskustelua

Opastuksen jälkeen syntyi vilkas keskustelu. Kyseltiin Stalinin perheestä. Hän oli ollut kaksi kertaa naimisissa. Ensimmäinen vaimo kuoli heidän poikansa ollessa 1-vuotias. Vasili oli ilmavoimien kenraali. Punaisen torin ylilennon jälkeen tuli sankka sumu ja tapahtui useita vakavia onnettomuuksia. Stalin oli kysynyt kuka on vastuussa, kuka on yksikön komentaja, hänet erotetaan. Näin hän erotti poikansa. Vasili alkoholisoitui ja kuoli 40-vuotiaana. Toisesta avioliitosta oli useita lapsia, joista Svetlana muutti ensin Britanniaan ja sieltä USA:han. Hän on

ollut 5 kertaa naimisissa. Stalinilla on myös avioliiton ulkopuolisia lapsia. Hänellä oli rakastettu Gruusiassa. Osa hänen lapsistaan ja lapsenlapsistaan ei tunnusta olevansa Stalinin jälkeläisiä.

Museoesineistöä, mm. venäläisvalmisteinen Suomi-kp.

Vainojen uhreista erilaisia tietoja

Stalinin vainojen uhrimäärästä liikkuu hyvin erilaista tietoa. Bunkkerin opas mainitsi viralliseksi luvuksi alle 3 miljoonaa. Julkisuudessa puhutaan kuitenkin 17 miljoonasta ja jopa 60 miljoonasta. Määrää tuskin koskaan pystytään varmuudella selvittämään. Vilkas keskustelun Stalinin persoonan ympärillä jatkui pitkään. Sen lopputuloksena oli, että hän on yhä varsin kiistelty henkilö Venäjällä ja venäläisten keskuudessa, toiset palvovat rajattomasti ja toiset vihaavat katkerasti.

Stalinin toimisto ja työpöytä.

Kadulta bunkkerille johtava kuja.